

Roman Chrystowski

GŁOSA DO MUSZYŃSKIEGO SŁOWNICZKA

W artykule Małgorzaty Przyboś (*Almanach Muszyny* 1998) część cytowanych określeń może nie jest obraźliwa, ale istotnie mają one wydźwięk pejoratywny, np. **baraba**, czyli człowiek, który przyszedł ze świata i osiadł w Muszynie, bądź **przystaś**, czyli przybysz, który „wzenił się” w muszyńską rodzinę. Tacy ludzie w oczach urodzonych w Muszynie są mniej warci niż zasiedzieli muszyniacy.

Nie można łączyć ze sobą wyrazów **ciumrak** i **ciurak**. Pierwsze słowo oznacza istotnie niezdare, drugie — anatomiczną część ciała, służącą do oddawania moczu (w gwarze lwowskiej występuje słowo **dućmok**, oznaczające nieporadnego człowieka). Ciurak kojarzy się z większą częścią anatomiczną, zwaną dawniej **rzyć**, która nie została włączona do słowniczka. Potoczna w wiekach XVI - XVIII rzyć odpowiada dzisiejszej nazwie „tyłek” lub innej, czteroliterowej, nazwie wulgarnej (patrz *Słownik etymologiczny* Briicknera, 1957).

Chachnawy prawdopodobnie wywodzi się z języka słoweńskiego.

Forikan, forikarz wywodzi się chyba z niemieckiego słowa *vorriicken*, oznaczającego posuwanie się naprzód. Zatem forikarz to taki, co się wysuwa na czoło grupy ludzi.

Fras w XVI wieku oznaczał zgryzotę, smutek — stąd np. rzeźby Jezusa Frasobliwego.

Gęglawy oznaczało w XVI wieku człowieka mówiącego z trudem lub jękał.

Gucz jest także małą, żyjącą w Popradzie rybką, z charakterystyczną dużą głową, podobną do głowy żaby.

Hadra pochodzi od niemieckiego słowa *Hader* (szmata); to słowo używane było także w gwarze lwowskiej i śląskiej, w znaczeniu dosłownym i w przenośni.

Harnasić się oznacza także zachowywać się hałaśliwie. W góralskiej gwarze występują *harnasie*, nobilitowani operą Szymanowskiego.

Howada (*howeda*) wywodzi się z czeskiego *hovado* = bydlę (w odniesieniu do człowieka oznacza tyle co bydlak lub sprośny człowiek).

Hulaj (*hultaj*) — słowo to od XVII wieku występuje w Polsce — pochodzi z języka ruskiego.

Kłapaczka, kłapacz pochodzi z lwowskiej gwary i oznacza gębę.

Mamlas — słowo to pochodzi z języka serbskiego, w którym *mamlaz* znaczy mazgaj.

Rajdać, rejdać pochodzi także z lwowskiej gwary i oznacza w niej gadać, plotkować (z niemieckiego *reden* = mówić, gadać).

Szantrapa wywodzi się prawdopodobnie z języka węgierskiego, w którym (pisząc fonetycznie) *szatrafa* oznacza jędzę.

Zraczy wywodzi się z języka czeskiego, w którym *zrak* znaczy oko.

Zdziar, wymieniony na stronie 70. jest nazwą występującą kilka razy na Słowacji i pochodzi raczej z języka słowackiego, a nie ruskiego.

Żenić — oznacza zaganiać lub zapędzać, np. żenić gęsi lub kaczki do zabudowań gospodarczych.

W terenowych nazwach muzyńskich powinna się znaleźć nazwa **Kidalki**, jako część Malnika.

Przy ponownym czytaniu *Almanachów* natknąłem się w roczniku 1997 na niewłaściwe — według mnie — informacje dotyczące dwóch nazw. Chodzi mi mianowicie o zamieszczone na stronie 88. hasło **Krynica**. Rodowód tego słowa sięga sanskrytu, a w języku starogreckim brzmi KRENE i oznacza krynicę, czyli źródło, zatem tak samo, jak w języku polskim. Nie można więc powoływać się na jego łemkowski rodowód. Słowo „krynica” często występuje w polskiej literaturze przedrozbiorowej. Z kolei na stronie 90. sugeruje się, że nazwisko **Wessely** jest pochodzenia węgierskiego, co jest raczej wątpliwe, ponieważ *vesely* w języku czeskim odpowiada polskiemu *wesoły*, a *wesoły* po węgiersku brzmi *vidam* lub *jókedvii*.

Rynek w Muszynie pod koniec lat dwudziestych